

Мазур Д.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

кафедри аудиту

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

У сучасних умовах невизначеності та динамічного розвитку ринку ефективне корпоративне управління стає ключовим фактором стійкості бізнесу. Внутрішній аудит і внутрішній контроль є взаємопов'язаними складовими єдиної екосистеми управління, які мають спільну мету – забезпечення стабільності, прозорості та ефективності діяльності підприємства. Вони функціонують як комплементарні інструменти, що взаємно підсилюють один одного: внутрішній контроль забезпечує дотримання процедур і попередження ризиків на щоденній основі, а внутрішній аудит оцінює ефективність цього контролю та надає незалежні рекомендації щодо його вдосконалення.

Система внутрішнього контролю створює фундамент для стабільного функціонування підприємства. Вона передбачає наявність чітко визначених політик, процедур і механізмів, які гарантують належну якість управлінських процесів [4]. Згідно з порівняльним аналізом сутності цих двох систем, внутрішній контроль є сукупністю методів, спрямованих на запобігання ризикам, і носить превентивний характер. Його суб'єктами виступають керівники структурних підрозділів та відповідальні особи, а сама діяльність здійснюється безперервно, у режимі реального часу.

Проте навіть найрозвиненіша система контролю не може бути повністю самодостатньою – необхідний постійний незалежний моніторинг її ефективності. Саме таку функцію виконує внутрішній аудит. На відміну від

XIV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
5 грудня 2025 року, м. Тернопіль

контролю, аудит є періодичною діяльністю, що здійснюється за затвердженим планом. Його основна функція – діагностична та аналітична: виявлення недоліків, аналіз причин та розроблення рекомендацій. Внутрішній аудит виступає «надбудовою» над системою контролю, оцінюючи її адекватність та дієвість.

Взаємозв'язок між внутрішнім аудитом і контролем проявляється на всіх рівнях управління підприємством:

- ✓ на стратегічному рівні внутрішній аудит бере участь у розробці політики контролю, оцінює відповідність системи корпоративним цілям і стратегічним ризикам.
- ✓ на тактичному рівні аудит перевіряє ефективність виконання контрольних процедур, надає рекомендації щодо оптимізації ресурсів.
- ✓ на операційному рівні аудитори аналізують конкретні бізнес-процеси (закупівлі, виробництво, збут тощо), виявляють дублювання функцій або перевищення повноважень.

Спільною методологічною основою для обох систем є ризик-орієнтований підхід. Внутрішній контроль ідентифікує ризики, що можуть вплинути на досягнення цілей, тоді як внутрішній аудит здійснює незалежну оцінку правильності цієї ідентифікації та адекватності заходів реагування. Цей процес можна описати як цикл: визначення цілей → ідентифікація ризиків → розробка контрольних процедур → аудиторська перевірка ефективності → вдосконалення.

Інформаційна взаємодія між системами має двосторонній характер. Система контролю генерує первинні дані (звіти, реєстри, індикатори ризиків), які стають базою для аудиту. У свою чергу, внутрішній аудит генерує аналітичні висновки та звіти, які стають підґрунтям для управлінських рішень щодо зміни контрольних процедур.

Для забезпечення ефективної взаємодії необхідна чітка формалізація процесів через:

XIV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
5 грудня 2025 року, м. Тернопіль

- Положення про систему внутрішнього контролю та Положення про внутрішній аудит;
- Єдину Карту ризиків і бізнес-процесів;
- Регламент взаємодії, що визначає порядок обміну інформацією та координації дій

Взаємодію доцільно розглядати через призму циклічної моделі «постійного вдосконалення» (PDCA), де етап «Планування» та «Виконання» забезпечується системою контролю, етап «Перевірка» реалізується через аудит, а етап «Дія» (удосконалення) є спільним результатом їхньої роботи.

Отже, взаємозв'язок внутрішнього аудиту та системи внутрішнього контролю бізнес-процесів є системним, глибоким та взаємозалежним. Контроль забезпечує операційну надійність і дисципліну виконання процедур, тоді як аудит надає незалежну оцінку їх доцільності та результативності. Внутрішній аудит не підміняє контроль, а є необхідним елементом зворотного зв'язку, що перетворює систему управління підприємством на адаптивний механізм саморегулювання. Така синергія сприяє підвищенню якості управлінських рішень, мінімізації ризиків, оптимізації витрат та забезпеченню сталого розвитку компанії в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Положення про організацію внутрішнього контролю в системі корпоративного управління : затверджено рішенням НКЦПФР від 21.05.2020 № 284. URL: <https://www.google.com/search?q=https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0566-20>.
2. Загородня В. В., Боярська-Ганська Л. С. Організація та методика внутрішнього аудиту бізнес-процесів. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 60. С. 222–226.

XIV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
5 грудня 2025 року, м. Тернопіль

3. Козіна Н. С., Овсяннікова Л. І. Ризик-орієнтований підхід у плануванні внутрішнього аудиту. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. № 58. С. 131–136.
4. Кужельний В. В., Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку та аудиту : підручник. Київ : Ліра-К, 2023. 412 с.
5. Панасюк В. М. Штучний інтелект як інструмент підвищення ефективності аудиторських перевірок в Україні. *Ефективна економіка*. 2025. № 11. С. 47-64.
6. Панасюк В., Кулик Р. Інтеграція штучного інтелекту у систему аудиту України: національні особливості та європейський вектор. *Економічний аналіз*. 2025. Т. 35, № 3. С. 11-21.